

Rapport över kompletterande murfynd från medeltida källare på Riddartorget, Uppsala (cellarium under sakristian till S:t Eriks kyrka), 2-3.4. 1981.

Undertecknad har som läns museets kontrollant den 2-3 april 1981 dokumenterat murverk till en källare under sakristian till S:t Eriks kyrka på Riddartorget i Uppsala. Källaren hade redan tidigare, i nov 1962, påträffats, varvid en uppmätning gjorts (rapport 8.12.1962). Kyrkan var medeltida, troligen uppförd som en relikkyrka för S:t Eriks relikier. Den genomgick skiftande öden efter reformationen och revs slutgiltigt i mitten av 1700-talet.

Orsaken till den nya undersökningen var reparation av den befintliga vattenledningen, som skär diagonalt genom källaren. Olyckligtvis hade inte tillstånd till arbetena sökts, och de meddelades inte heller i förväg. Följden blev att man med stor grävskopa frilade röret, varvid såväl det 1962 uppstämplade tegelvalvet som rummets murverk till stor del demolerades. *Ritn. 1962, kompl. 1981.*

Källaren bestod enligt rapporten 1962 av ett större tunnvalvt rum med en smal tunnvalvd korridor i N utmed kormuren. Korridorens Ö ände, vilken slutat med en tegelmurad igensättning, var nu söndergrävd. Det visade sig vid rensning av resterna att igensättningen bestod av en halvstens tegelmur, vilken tydligen stått på ett av stegen i en svängd trappa upp till själva sakristierummet. Utanför igensättningen frilades tre steg av denna tegeltrappa, varav det tredje (det översta bevarade) var delvis söndergrävt. Resten av trappan därovanför var helt bortgrävd av skopan. Trappan hade tydligen börjat innanför igensättningen i själva källarkorridoren. Igensättningen torde som sagt stå på något av de nedre stegen (men tillfälle att frilägga dessa gavs inte). Strax utanför igensättningen svängde trappan mot SO. Även korridorväggarna, varav den N utgjorde kyrkans S kormur, svängde här mot SO. *Foto 1 – 5.* De frilagda trappstegen låg på nivåerna +9.36, +9.61 och +9.90 (Uppsala-värden). Golvet i det stora källarrummet hade 1962 noterats på nivån ca +8.25, medan sakristians golv torde ha befunnit sig något högre än +11.00.

I det övre planet konstaterades det inre murlivet i sakristians Ö vägg ca 0,2 m indraget i förhållande till källarmuren. Det bestod av ett ca 0,4 m högt bevarat parti (nivå ca +10.57/11.15) ungefär vid väggens mitt. Strax intill, ca 3 m från rummet SÖ hörn, fanns antydning till ett tvärgående murliv genom muren, ca 0,35 m högt (nivå ca +10.90/11.25). Detta tyder på en öppning på denna plats, med det tvärgående murlivet som öppningens S sida. *Foto 6.*

Detta stämmer (oväntat nog) med den kvadratiske utbyggnaden i sakristians NÖ hörn, som kan ses på Peringskiölds planskiss av kyrkan. Peringskiölds plan med en femsidig koravslutning förefaller dock mer oklar än Hoffstedts kvarterskarta (lantmäterikarta) från ca 1700, som visar en tresidig koravslutning. Planen hos Hoffstedt är dock påfallande bred, vilket torde bero på att kyrkans ytterkonturer dragits med en linje som förbinder kontreforternas ytterkanter. Hos Hoffstedt avslutas koret i SO av en osymmetriskt flack, sned linje. Den kan ha motiverats av den kvadratiske utbyggnaden, tydligen ett trapphus, som sålunda infogats inom den förenklade breddade ytterkonturen.

Andra delar än de här berörda frilades ej. Förstörelsen skopan åstadkommit var betydande. Efter dokumentation återfylldes gropen.

Uppsala 26 april 2002

Lars Gezelius

Ritningar:

1 ritning: plan och profiler, skala 1:50